

ת"פ (מרכז) 34287-10-24 - מדינת ישראל נ' פלונית

ת"פ (מרכז) 34287-10-24 - מדינת ישראל נ' פלונית מחוזי מרכז

ת"פ (מרכז) 34287-10-24

מדינת ישראל

נגד

פלונית

ע"י הסנגוריה הציבורית מרכז, עו"ד יזהר קונפורטי

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

[12.12.2024]

כבוד השופטת אילה אורן

פסק דין

הרקע

הנאשמת הואשמה בביצוע עבירת הצתה של בית אביה, בעת שישן בחדרו. האב הצליח לחלץ את עצמו מהבית הבוער, וכוחות כיבוי אש כיבו את הדליקה. הנאשמת נעצרה, והוגשו נגדה כתב אישום ובקשה למעצרה עד לתום ההליכים המשפטיים.

במעצרה אשפוזה הנאשמת, המאובחנת כחולת סכיזופרניה, לצורכי הסתכלות. בחוות דעת פסיכיאטרית, מטעם הפסיכיאטר המחוזי, מאת ד"ר שמעון בורשטיין ממרפאת "מרחבים" - המרכז לבריאות הנפש "באר יעקב" מיום 19.11.2024 (להלן: "חוות הדעת") נקבע, כי הנאשמת לא הייתה אחראית למעשים המיוחסים לה מחמת מחלת נפש במובנה המשפטי, וכי היא כשירה לעמוד לדין. הצדדים הסכימו למסקנות אלה, וכפועל יוצא לזיכוי הנאשמת מהמיוחס לה. מנגד, נחלקו הצדדים אשר לדרכי הטיפול שיש להטיל על הנאשמת: טיפול מרפאתי כפוי - כעתירת ההגנה ובהתאם להמלצת חוות הדעת, או צו אשפוז לתקופה המרבית למשך 20 שנים - כעתירת המאשימה. במוקד החלטה זו תבחן סוגיית הטיפול בנאשמת.

כתב האישום

בתמצית, לפי עובדות כתב האישום, ביום 30.9.2024 בשעות הלילה פרצה הנאשמת לבית אביה, המתגורר בבית פרטי בישוב גני מודיעין, תקפה אותו ונמלטה. למחרת בשעת בוקר מוקדמת, הצטיידה הנאשמת בבקבוקי בנזין, נכנסה אל הבית, וחסמה את דלת היציאה מחדר השינה של אביה, באמצעות מכונת כביסה. הנאשמת הציתה את מכונת הכביסה, ויצאה מהבית בעוד אביה ישן בחדרו. בהמשך הציתה הנאשמת גם את הקומה התחתונה בבית.

מכונת הכביסה, הפרגולה, הקומה התחתונה בבית, ושטח חיצוני לו הגובל בבית השכנים עלו באש. הבית התמלא עשן, אביה של הנאשמת התעורר משנתו, הדף את דלת הכניסה של חדר השינה, ונימלט. כוחות כיבוי אש הוזעקו למקום והשתלטו על הדליקה. בנוכחותם, שפכה הנאשמת בנזין על גופו של אביה. במעשים אלה הוואשמה הנאשמת בביצוע הצתה במטרה לפגוע בבני אדם, עבירה לפי סעיף 448 סיפא לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: "חוק העונשין").

תמצית טיעוני באי כוח הצדדים

ב"כ הנאשמת עוה"ד יזהר קונפורטי, עתר לאמץ את חוות הדעת מטעם הפסיכיאטר המחוזי במלואה, וטען שהנאשמת מסכימה להגיע לטיפול מרפאתי כדי לקבל זריקות, כפי שהומלץ לה. בנוגע למסוכנות מהנאשמת, טענה העומדת בבסיס עתירת המאשימה לצו אשפוז, טען הסנגור שהיא מאושפזת מזה כחודשיים בבית החולים "באר יעקב", ללא זקיפות או פיקוח. נטען כי הנאשמת מסתובבת באופן חופשי במקום, ולא התקבלו דיווחים על מעורבותה באירועים חריגים באשפוז. בנוגע לעבירה המיוחסת לה, טען ב"כ הנאשמת כי המסוכנות הנטענת כללית. זאת ועוד, לאחר שהנאשמת אושפזה וטופלה, והיא נתנה את הסכמתה לטיפול בזריקות, יש בטיפול לאיין את מסוכנותה. לפיכך עתר ב"כ הנאשמת להורות על טיפול מרפאתי כפוי בנאשמת. בהתייחס לבני משפחתה, נטען כי לנאשמת תמיכה מצד אמה, אשר תסייע לה לקבל את הטיפול המרפאתי הדרוש לה. לחלופין עתר ב"כ הנאשמת, ככל שיוטל עליה צו אשפוז, שיהא קצר בהרבה מעתירת המאשימה, לאור המלצת הפסיכיאטר המחוזי.

ב"כ המאשימה עוה"ד הילה צור, טענה כי נושא הזקיפות אינו רלוונטי לשאלת דרכי הטיפול, והדגישה את היענותה הירודה של הנאשמת לטיפול, ושיתוף הפעולה החלקי שלה עם ההליך הטיפולי, העובר כחוט השני החל מאבחונה כחולה בסכיזופרניה בנובמבר 2019. נטען כי הנאשמת לא הגיעה לבדיקות עוקבות, חרף החמרה במצבה הנפשי, מאז ראש השנה בשנת 2023. היא לא נטלה טיפול תרופתי שהומלץ, לא הגיעה לפגישות מעקב, ואף סירבה לשתף פעולה באופן מלא בהסתכלות. הוסיפה הפרקליטה וטענה, שלנאשמת תובנה חלקית בנוגע למצבה ולצורך שלה בטיפול. אשר למשפחתה של הנאשמת, הפנתה ב"כ מאשימה, להודעות אמה של הנאשמת ואחותה חנה, וטענה לשיתוף פעולה חלקי עמן. בהתייחס למסוכנות מהנאשמת, נטען שהיא גבוהה מאוד, כעולה מנסיבות האירוע והאש שהציתה שהייתה קרובה גם לבתים סמוכים, שהעמידה בסיכון משמעותי גם את השכנים בבתיים הצמודים, ולא רק את אביה - נפגע העבירה, עליו שפכה הנאשמת בנזין בנוכחות כוחות כיבוי אש, לאחר שהציתה את ביתו. לפיכך עתרה המאשימה למתן צו אשפוז לתקופה המרבית של 20 שנה.

דיון והכרעה

זיכוי הנאשמת מהמיוחס לה

בחוות הדעת הפסיכיאטרית נקבע כי בעת ביצוע העבירה המיוחסת לה בכתב האישום סבלה הנאשמת ממחלת נפש במובן המשפטי, בהיותה חולת סכיזופרניה. אותה עת הייתה הנאשמת שרויה במצב פסיכוטי שהתבטא במחשבות רדיפה ויחס, ולכן היא לא ידעה להבחין בין מותר ואסור. התנהגותה של הנאשמת נבעה כתוצאה מקיומם של תסמינים נפשיים, אשר פגעו באופן משמעותי ביכולתה להבין את טיב מעשיה ואת הפסול שבהם, או שנפגעה יכולתה לשלוט על מעשיה בשל מחלת הנפש. לפיכך, נקבע בחוות הדעת כי הנאשמת לא הייתה אחראית על מעשיה. במענה לשאלות הבהרה שהפנתה המאשימה לעורך חוות הדעת, הוסבר כי במהלך האירוע היו לנאשמת מחשבות שווא מגובשות כלפי אביה, ופעולותיה בוצעו מתוך מחשבות שווא אלה. עוד הובהר, כי גם אם המעשים בוצעו לאחר תכנון, אין בכך לסתור את העובדה שנבעו ממצבה הפסיכוטי של הנאשמת.

ביחס לכשירותה הדיונית של הנאשמת קבעה חוות הדעת, כי למרות הפגיעה המסוימת בבוחן המציאות של הנאשמת, היא מכירה את עורך דינה, מסוגלת לעקוב אחר ההליך המשפטי, להבין את השלכותיו ולבנות קו הגנה, ולפיכך היא כשירה לעמוד לדין.

בהעדר מחלוקת בין הצדדים על ממצאי הכשירות הדיונית והמהותית, ובהתאם להלכה שנקבעה ברע"פ 2675/13 מדינת ישראל נגד וחנן (3.2.2015), יש לזכות את הנאשמת מחמת סייג אי השפיות, לפי סעיף 34 ח' לחוק העונשין (ראו גם דנ"פ 1237/15 מדינת ישראל נגד וחנן (5.7.2015)). אשר על כן, לאחר הוסכם על ידי ההגנה שהנאשמת עשתה את המיוחס לה, אני מורה על זכייה על יסוד סייג אי שפיות הדעת הקבוע בסעיף 34 ח' לחוק העונשין. קביעת דרכי הטיפול בנאשמת

בהתאם לחוות הדעת הפסיכיאטרית, ומשנקבע בהסכמת הצדדים כי הנאשמת הייתה חולה בשעת ביצוע המעשים והיא לא בת-עונשין עקב מחלתה לפי סייג אי השפיות, השאלה הצריכה היא, איזה דרכי טיפול יש להשית עליה. בסעיף 15(ב) לחוק טיפול בחולי נפש, התשנ"א-1991 (להלן: "החוק") הכיר המחוקק בצורך להורות על דרכי טיפול בכפייה, כחלק מההליך הפלילי, בעניינו של נאשם שנקבע שעשה מעשה עבירה, גם אם הוא זכאי מאשמה פלילית ואין להשית עליו עונש. וזהו לשון הסעיף:

"הועמד נאשם לדין פלילי ובית המשפט מצא כי הוא עשה את מעשה העבירה שבו הואשם, אולם החליט, אם על פי ראיות שהובאו לפניו מטעם אחד מבעלי הדין ואם על פי ראיות שהובאו לפניו ביזמתו הוא, שהנאשם היה חולה בשעת מעשה ולפיכך אין הוא בר-עונשין, ושהוא עדיין חולה, יצווה בית המשפט שהנאשם יאושפז או יקבל טיפול מרפאתי". אלא מאי? אף בעניינו של נאשם שעשה מעשה עבירה אך הוא לא בר-עונשין מחמת מחלת נפש, אין מורים באופן "אוטומטי" על דרכי טיפול, שכן תנאי לכך הוא שהנאשם "עדיין חולה".

בשאלה מתי ואיך ייחשב נאשם כ"עדיין חולה", נקבע ברע"פ 966/17 פלוני נ' מדינת ישראל (28.12.2017) (להלן: "עניין פלוני"), שההוראה בסעיף 15(ב) לחוק היא הגדרה לפי "מבחן משפטי ולא רפואי". לטובת הקביעה המשפטית, יש להיעזר בחוות דעת פסיכיאטרית, כאמור בסעיף 15(ג) לחוק ופסיקת בית המשפט העליון (בש"פ 2305/00 פלוני נ' מדינת ישראל, פ"ד נד(4) 289 (2000)).

עוד נקבע בעניין פלוני, כי גם חולה ב"רמיסיה" יכול להיחשב כ"עדיין חולה" לפי ההגדרה המשפטית. ההכרעה מיהו "חולה" תעשה בהתאם לבירור של מספר קריטריונים: טיב המחלה; עוצמת הסימפטומים; תנודתיות הסימפטומים של המחלה בעבר; אשפוזים וטיפולים קודמים; נטייה להפסקת טיפול יזומה של הנאשם; הסביבה המשפחתית-חברתית בה נמצא הנאשם, ועד כמה היא תומכת ומאפשרת פיקוח על הנאשם; משך הרמיסיה; חומרת העבירה ונסיבותיה; חלוף הזמן מאז ביצוע העבירה וכו'.

בשלב הבא, מקום שמתקיימים הוראות סעיף 15(ב) לחוק, כלומר, אם נמצא שנאשם אינו בר-עונשין מפאת מחלת נפש והוא "עדיין חולה", חלה חובה על בית המשפט לקבוע את דרכי הטיפול בו: בצו אשפוז או בטיפול מרפאתי. כך נלמד מההוראה "יצווה בית המשפט" שבסעיף 15(ב) לחוק (בשונה מסעיף 15(א) לחוק, הקובע כי בית המשפט "רשאי" להורות על דרכי טיפול, בעניינו של נאשם שאינו מסוגל לעמוד לדין).

לשם קביעת דרכי הטיפול - אשפוז או טיפול מרפאתי - על בית המשפט לערוך איזון בין הצורך בהגנה על ביטחון הציבור מפני נאשם שעשה מעשה עבירה אך הוא לא אחראי לה מחמת מחלתו, לבין הפגיעה בחירותו בהיותו אדם חולה הזקוק לטיפול, ויש להימנע מפגיעה בזכויותיו אלא במידה הנדרשת. יפים לענייננו דברי כב' השופט (כתוארו אז) י' עמית בעניין פלוני:

"התכלית הלגיטימית של כפיית טיפול במסגרת סעיף 15(ב) לחוק, היא מניעת סכנה לציבור על רקע מחלת נפש של נאשם שביצע עבירה. סמכותו של בית המשפט להורות על טיפול כפוי, קמה רק בתנאי שהנאשם "עדיין חולה", במובן זה שמחלתו עלולה לסכן את הציבור. [...] החוק מהווה איזון בין המטרה של הטיפול בנאשם חולה הנפש ומניעת סכנה לעצמו ולציבור לבין השמירה על זכויות האדם של הנאשם, ו"במסגרת איזון זה יש לשאוף תמיד לאמצעי שפגיעתו בחירותו של חולה הנפש-הנאשם, הינה הפחותה" [...]. לכן, גם במקרה שבו בית המשפט מגיע למסקנה כי נחוץ טיפול כפוי - יש לבחור בדרך הפוגענית פחות, ומכאן חשיבותה של ההבחנה בין אשפוז לבין טיפול מרפאתי". לצד זאת, מלשון סעיף 15(ד) לחוק נלמד, כי בבחירה בין אחת משתי דרכי הטיפול, יש לתת משקל בכורה לשיקול של "הסיכון לשלום הציבור". כך בלשון הסעיף:

"בית המשפט לא יתן צו לטיפול מרפאתי אלא אם כן סבר שאין בכך כדי לסכן את שלום הציבור או את שלום הנאשם".

במילים אחרות, הבחירה בין דרכי הטיפול: אשפוז, שיש בו פגיעה ממשית בחירותו של הנאשם, או טיפול מרפאתי, שפגיעתו בחירותו פחותה בהרבה - תוכרע לא רק על יסוד צרכיו הטיפוליים הפרטניים של הנאשם החולה, אלא בהתחשב בסיכון הנשקף ממנו לשלום הציבור (ע"פ 4490/12 פלוני נ' מדינת ישראל (30.7.2012)). מהוראות החוק עולה, כי רק מקום שבו בית המשפט השתכנע שאין בטיפול מרפאתי לסכן את שלום הציבור, ינקוט בדרך זו.

הלכה למעשה, בתי המשפט התמודדו עם הכרעות בין אשפוז לטיפול מרפאתי כפוי, ולא פעם הורו על אשפוז חרף המלצת הפסיכיאטר המחוזי לטיפול מרפאתי, לאחר שהשתכנעו כי הסיכון לביטחון הציבור בשילוב עם מצבו הפסיכיאטרי של הנאשם מחייב זאת. כך למשל: בת"פ (מחוזי מרכז) 14785-10-12 מדינת ישראל נ' סופצ'יב, (החלטה מיום 28.12.2016), ובת"פ (מחוזי מרכז) 33881-06-16 מדינת ישראל נ' נסיראת (החלטה מיום 21.9.2016) - שם הורו בתי המשפט על צו אשפוז לנאשמים, חרף המלצת הפסיכיאטר המחוזי על טיפול מרפאתי כפוי, מאחר שנקבע שהנאשמים שהיו חולים, מסוכנים לשלום הציבור, והיה קושי בשיתוף פעולה שלהם עם טיפול פסיכיאטרי. בדומה נהג בית המשפט גם במקרה שבו לא ניתנה המלצה חד משמעית לאשפוז. לאחר איזון בין שיקולי ההגנה על הציבור אל מול מניעת פגיעה בזכויות הנאשם, הורה בית המשפט על אשפוז: בת"פ (מחוזי ב"ש) 6517-03-19 מדינת ישראל נ' פלוני (18.6.2020).

מן הכלל אל הפרט

הנאשמת בת 21, הצעירה מבין 10 אחים ואחיות, גדלה במשפחה חרדית, נסיבותיה האישיות מורכבות, והיא אובחנה כמתמודדת עם מחלת הסכיזופרניה בנובמבר 2019. מחוות הדעת הפסיכיאטרית מיום 19.11.2024 ובתשובות לשאלות ההבהרה מיום 29.11.2024, עולה כי הנאשמת לא תפקדה תקופה ארוכה עד לאשפוז, והתקשתה להסתגל לכל מסגרת בה הייתה בעבר, לרבות מסגרות מותאמות לבריאות הנפש. היא שוחררה תוך זמן קצר בשל חוסר שיתוף פעולה והעדר עילה לטיפול בכפייה. הנאשמת הייתה במעקב פסיכיאטרי בקופת החולים, החל מיום 9.3.2021 והגיעה לביקורים במרווחים גדולים, כל חודשיים-שלושה עד ליום 4.1.2022. היא הפסיקה את המעקב הפסיכיאטרי על דעת עצמה, וביום 24.10.2023 הגיעה שוב לקופת החולים. ביום 18.11.2023 התייצבה במיון במרכז לבריאות הנפש "באר יעקב", אך סירבה להיבדק. בדיקתה האחרונה עובר למעצרה, נערכה ביולי 2024. הנאשמת טופלה באולנזפין, שהביא להטבה חלקית במצבה, אך היענותה לטיפולים ירודה. נעשו ניסיונות טיפוליים נוספים, וביום 22.7.2024 בבדיקתה האחרונה, צוין שהיא לא נטלה את הטיפול התרופתי שהומלץ לה, לפרקים לא שיתפה פעולה, ולא התייצבה לבדיקה עוקבת.

בהמלצת חוות הדעת דנן בנוגע להמשך הטיפול בנאשמת צוין, כי "[...] קיימת תובנה לחומרת המעשים ותובנה מסוימת לצורך בטיפול. במחלקה רגועה ומשתפת פעולה עם הטיפול ונראה כי מצבה הנפשי כעת דומה למתואר כמצב הכרוני בשיחות וברישומים של הרופא המטפל בקהילה". בתשובה לשאלות הבהרה מאת המאשימה הסביר ד"ר בורשטיין עורך חוות הדעת, כי הנאשמת "אינה במצב המצריך אשפוז. בשל העובדה כי היענותה לטיפול ירודה, ההמלצה היא לטיפול מרפאתי כפוי". משמעות הדברים היא, שהנאשמת לא נמצאת ב"רמיסיה" ממחלתה, אלא במצב כרוני, והיענותה לטיפול תרופתי ירודה. לאורך תקופה ארוכה שיתפה הנאשמת פעולה עם הטיפול הפסיכיאטרי באופן חלקי ביותר. היא לא התייצבה לכל בדיקות המעקב, ולא נטלה את הטיפול התרופתי שהומלץ לה באופן קבוע, אם בכלל. גם בהגיעה למיון במרכז לבריאות הנפש באר יעקב בנובמבר 2023, סירבה הנאשמת לשיתוף פעולה בבדיקתה. מאז הבדיקה האחרונה ביולי 2024 הנאשמת לא נטלה את הטיפול הדרוש לה. שיתוף הפעולה החלקי של הנאשמת עם הטיפול הפסיכיאטרי, והיענותה הירודה לטיפול עצמו, מעוררים דאגה וחשש להחמרה במחלתה, ומניה וביה עלול להתגבר הסיכון מפניה לשלום הציבור.

אין צורך להכביר מילים כי מעשיה של הנאשמת, בפני עצמם, מלמדים על מסוכנותה הגבוהה. מדובר במעשים קיצונים בחומרתם. הצתת בית אביה תוך שימוש בחומר דליק בעוד האב ישן בחדרו, ולאחר שחסמה הנאשמת את דלת חדרו במכונת כביסה שאותה הציתה, היו עלולים להסתיים באסון כבד. אלמלא תושיית האב והתערבותם של כוחות כיבוי אש שהתגברו על הדליקה שהתלקחה בבית ומחוצה לו, יכול היה האירוע להסתיים באסון כבד. נתתי דעתי לחוות הדעת מטעם הפסיכיאטר המחוזי, כי מצבה הפסיכיאטרי של הנאשמת אינו מצריך אשפוז אלא טיפול מרפאתי כפוי. עם זאת, מחלתה ומצבה הכרוני של הנאשמת, בשילוב עם חוסר שיתוף הפעולה שלה עם נטילת תרופות ומעקב פסיכיאטרי, ולנוכח מעשיה החמורים והמסוכנים - אני סבורה כי נכון לצוות על אשפוז, בראי מצוות סעיף 15(ד) לחוק, ומשלא השתכנעתי כי טיפול מרפאתי אינו מסכן את שלום הציבור.

משך תקופת האשפוז של הנאשמת

לפי סעיף 15(ד1) לחוק, תקופת האשפוז המרבית, תהא בהתאם לתקופת המאסר הקבועה לפי סעיף 448 סיפא לחוק העונשין, בו הואשמה הנאשמת - 20 שנים. ב"כ הנאשמת עתר לקביעת תקופה קצרה יותר לנוכח המלצת חוות הדעת הפסיכיאטרית שלא לנקוט בצו אשפוז.

דא עקא, לא השתכנעתי כי המעשים שביצעה הנאשמת בוצעו בנסיבות "מקלות במיוחד" או כי עסקינן במקרה חריג שקיימים בעטיו "טעמים מיוחדים" לקיצור תקופת האשפוז מתקופת המאסר המרבית, במבחני סעיף 15(ד1)(א2) לחוק, ובמבחני הפסיקה (ע"פ 5300/20 פלוני נ' מדינת ישראל ואח' (9.7.2023); ע"פ 664/23 מדינת ישראל נ' פלוני (11.6.2023) ודנ"פ 4319/23 פלוני נ' מדינת ישראל (29.11.2023)). לפיכך יוטל צו האשפוז לתקופה המרבית.

סיכום

הנאשמת הואשמה בעבירת הצתה במטרה לפגוע בבני אדם, לפי סעיף 448 סיפא לחוק העונשין. אין חולק כי היא הציתה את בית אביה, בעת שישן בחדרו ולאחר שחסמה את דלת החדר, לרבות באמצעות שימוש בחומר דליק. הבית עלה באש, והאב הצליח להימלט ממנו. על יסוד חוות הדעת הפסיכיאטרית, ובהסכמת הצדדים, נקבע כי הנאשמת אינה אחראית למעשיה, מחמת מחלת הנפש במובן המשפטי. מעשי הנאשמת נבעו ממצבה הפסיכיאטרי בהיותה חולת סכיזופרניה, שהתבטא במחשבות רדיפה ויחס, בגינם היא לא הבחינה בין מותר לאסור, לא הבינה את הפסול במעשיה ונפגעה יכולתה לשלוט במעשיה. כיום, הנאשמת כשירה לעמוד לדין.

הסיכון במצבה של הנאשמת לשלום הציבור, מפאת מחלתה, שיתוף הפעולה החלקי שלה עם המעקב והטיפול הפסיכיאטרי, בשילוב עם מעשיה הקשים והמסוכנים אך לפני פרק זמן קצר ביום 1.10.2024 - מחייבים את המשך אשפוזיה.

מכל הטעמים האלה אני מורה כדלקמן:

א. בהתאם לסעיף 34 לחוק העונשין, ולפי הלכת וחונן, אני מורה על זיכוי הנאשמת מהמיוחס לה, לפי סייג אי שפיות מחמת מחלת נפש.

ב. בהתאם לסעיף 15(ד1) לחוק, ולנוכח העבירה בה הואשמה הנאשמת לפי סעיף 448 סיפא לחוק העונשין, אני מורה על אשפוזיה, לתקופה מרבית של 20 שנים.

זכות ערעור לבית המשפט העליון בתוך 45 ימים.

ניתן היום, י"א כסלו תשפ"ה, 12 דצמבר 2024, בנוכחות הצדדים.